

แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

REFLECTION OF OBJECTS OF FAITH IN BUDDHISM

พงษ์พัฒน์ กุลเจริญพิพัฒน์*, รตบงกช อธิฐไธสง**

PONGPAT KUNCHAROENPHIPHAT AND RATABONGKOT ITTHAISONG

(Received: August 24, 2023; Revised: October 22, 2023; Accepted: April 25, 2024)

บทคัดย่อ

บทความ เรื่อง แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเรื่องของแสงที่ตกกระทบบริเวณพื้นผิวของวัตถุภายในสถาปัตยกรรม ณ วัดโนนสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานแสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยเทคนิคจิตรกรรมสื่อผสม โดยนำเสนอความสัมพันธ์ของแสงและความศรัทธาของศาสนาพุทธ เป็นการศึกษากระบวนการตกกระทบของแสง และการสะท้อนเข้าสู่ดวงตาของมนุษย์โดยใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งปรากฏรายละเอียดของวัตถุ และลวดลายของสถาปัตยกรรมทางศาสนาภายในวัดโนนสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบจิตรกรรมสื่อผสม ที่ใช้วัสดุกระจกและกระดาษ สร้างรูปทรง โทนสี แสงเงา ปรากฏของแสง และลวดลาย ถ่ายทอดความงามที่เกิดจากมุมมองของแสงตกกระทบของสถาปัตยกรรมแสดงถึงมิติความงดงาม ความประณีตของลวดลายศิลปะไทย เพื่อสื่อความหมายถึงความเรืองรอง ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนได้ร่วมใจกันสร้างขึ้น อันเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และถือเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวพุทธให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงความสำคัญของศาสนาพุทธในสังคมไทย เพื่อการสืบทอดการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของไทยให้มีความเจริญงอกงาม

คำสำคัญ : แสงสะท้อน วัตถุ ความศรัทธา พระพุทธศาสนา

Abstract

The Article Subject: Reflection of Objects of Faith in Buddhism. Objective 1) To study the behavior of light incident on the surface of objects within the architecture at Non Sawang Temple, Nong Wua So District, Udon

* นักศึกษาลัทธิสุทธครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Bachelor of Education Program in Visual Arts, Faculty of Education, UdonThani Rajabhat University.

** สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Department of Art Education, Faculty of Humanities and Social Sciences, UdonThani Rajabhat University.

Thani Province. 2) To create works that reflect the light of objects of faith in Buddhism using mixed media painting techniques. These works aim to present the relationship between light and faith in Buddhism. The study explores the process of incident light and its reflection into the human eye, using scientific knowledge to reveal the details of objects and patterns of religious architecture at Non Sawang Temple, Nong Wua So District, Udon Thani Province. The mixed media paintings will utilize materials such as glass and paper to create shapes, tones, shadows, light reflections, and patterns, conveying the beauty that arises from the interaction of light with architecture. This represents a dimension of beauty, reflecting the refinement of Thai art patterns according to aesthetic principles. The works will also convey the meaning of radiance, symbolizing the faith that Buddhists have in Buddhism. This faith, shared by the community, serves as the core of their religious beliefs. Through this project, the aim is to help the next generation understand the significance of Thai Buddhism and its role in preserving the traditions of Buddhism in Thai society for future prosperity.

Keywords: Reflection, Objects, Faith, Buddhism

บทนำ

แสงเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์ความงามอันก่อเกิดจากธรรมชาติ โดยจะทำหน้าที่ตกกระทบพื้นผิวของตัววัตถุแล้วสะท้อนเข้าสู่ดวงตาของมนุษย์ ซึ่งค่าของแสงนั้นมีผลต่อความงามในงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม รวมถึงสถาปัตยกรรม แสงยังถูกโยงเข้ากับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาว่าเปรียบเสมือนดังปัญญา อีกทั้งความงามที่เกิดจากการตกกระทบบริเวณพื้นผิวของวัตถุเช่น เจดีย์ พระอุโบสถ พระพุทธรูป ภายในบริเวณวัด ซึ่งมีความเชื่อว่าแสงดังกล่าวเปรียบเสมือนความเรืองรองของพระพุทธศาสนา ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความศรัทธาภายในจิตใจ อีกทั้งหากมองในความเป็นรูปธรรมแล้ว รายละเอียดที่เกิดจากประกายแสงนั้น จะทำให้ทราบถึงความศรัทธาที่พุทธศาสนิกชนได้สร้างขึ้น ลวดลายประกอบในตัวของสถาปัตยกรรม ประติมากรรมทวยเทพต่าง ๆ อันจะทำให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการขยายอาณาเขตเรื่องคติการสร้างสรรค์ผลงานวัตถุให้มีความงดงามกระจายอยู่ทั่วพุทธอาณาจักร อีกทั้งถือว่าเป็นกระบวนการสืบทอดในเรื่องของการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของไทยให้มีความเจริญงอกงาม นอกจากนี้

หากพูดถึงความงามอันเกิดจากความประทับใจ มักจะนำเสนอและอธิบายในคุณลักษณะของสิ่งดังกล่าวในด้านของหลักธรรมคำสอน อีกประการหนึ่งยังมีการสะท้อนเรื่องราวภายในตัวของวัตถุ เช่น จุดประสงค์ หรือคุณสมบัติ เพื่อให้เกิดความเชื่อความศรัทธา อาทิ ความเชื่อในเรื่องของการยกข้อฟ้าซึ่งมีคติว่า หากผู้ใดได้ยกข้อฟ้าจะถือว่าเป็นการสร้างบุญกุศลอย่างยิ่ง เนื่องจากถือว่าเป็นส่วนบนสุดของอาคาร นอกจากนี้ยังมีใบเสมา ใบระกา หางหงส์ บันไดนาค ที่พบได้ภายในบริเวณพระอุโบสถ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้พบเห็นว่าจะมีการตอบสนองในประกายของแสงอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับจิตใจและความศรัทธาภายในตัวเอง นอกจากนี้วัตถุบางอย่างมีการถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ตอบสนองและสอดคล้องกับการเคารพบูชา รับรู้ได้จากมวลของวัตถุ พื้นผิว ความกลมกลื่น จังหวะลีลาของการจัดวาง เนื้อหาและความศรัทธาต่อวัตถุนั้น ๆ (ภวษา เรื่องชีวิต, 2561, น. 2506)

จากการศึกษาข้อมูล ผู้สร้างสรรค์มีความประทับใจในรูปแบบของการถ่ายทอดมุมมองความงาม ที่เกิดจากแสงตกกระทบของตัววัตถุ ภายในวัดเจริญสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี อันเป็นสถานที่ยึดถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ ให้ออกมาในรูปแบบของงานจิตรกรรม และนำหลักการในเรื่องของความงามเข้ามาในการสร้างสรรค์ผลงานให้มีรูปแบบการนำเสนอบรรยากาศภายในชิ้นงานที่แตกต่างไปจากเดิม โดยใช้ประสบการณ์ตรง และชุดข้อมูลความรู้ ถ่ายทอดความรู้สึกรออกมาในเรื่องของความคติเชื่อ ความศรัทธา และความงามต่อวัตถุที่เกิดจากโทณสี ความสว่างของแสงและเงาของสีที่เกิดจากการสะท้อนแสงทำให้สามารถแยกความแตกต่างระหว่างสีสว่างและมืด (พรทวี พิงรัมย์ และमितชูโอะ อีเคตะ, 2551, น. 15) รวมถึงองค์ประกอบภายในสถาปัตยกรรมทางศาสนาพุทธ เพื่อให้เกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาผ่านผลงานทางด้านศิลปะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเรื่องของแสงที่ตกกระทบบริเวณพื้นผิวของวัตถุภายในสถาปัตยกรรม ณ วัดโนนสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานแสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนาด้วยเทคนิคจิตรกรรมสื่อผสม

กระบวนการสร้างสรรค์

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลด้านเอกสาร การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยรวบรวมจากหนังสือเกี่ยวกับกระบวนการ กำเนิดของแสง พระพุทธศาสนากับสังคมไทย แนวคิดของศิลปิน บทความ และเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน

1.2 ข้อมูลภาคสนาม การศึกษาข้อมูลภาคสนาม เพื่อเป็นการลงพื้นที่สำรวจสภาพจริง บรรยากาศภายในวัด ลักษณะของแสงที่กระทบต่อวัตถุทั้งด้านของสถาปัตยกรรม ประติมากรรม โดยมีการลงพื้นที่ภาคสนาม ณ วัดโนนสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

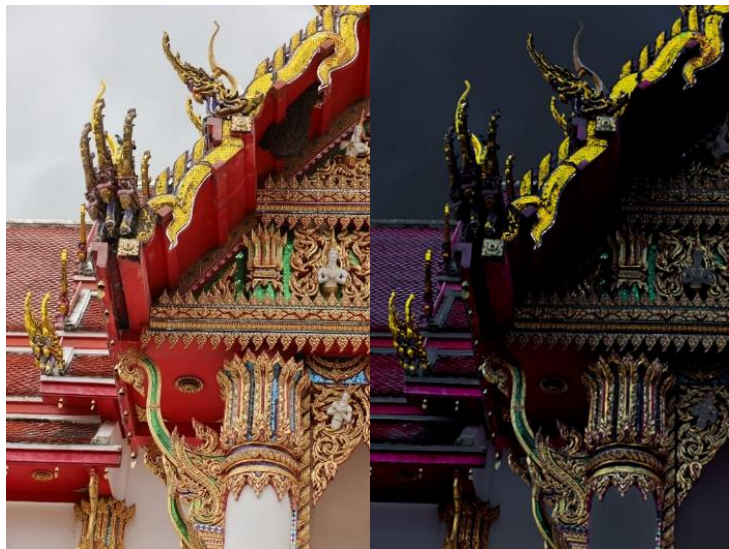
การศึกษาจากข้อมูลในพื้นที่ภายในวัดเจริญสว่าง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เรื่องของประวัติของวัด ข้อมูลการก่อสร้างสถาปัตยกรรม เป็นวัดที่สร้างฉัตรทองคำขึ้นเพื่อประดิษฐานบนยอดอุโบสถ เป็นที่ประกอบพิธีของพระสงฆ์ และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ พุทธศาสนิกชน นอกจากนี้วัดนี้ยังมีชื่อเสียงในด้านการปลูกเสกเครื่องรางของขลัง ประกอบกับเอกสารบทความทางวิชาการเรื่องการกำเนิดแสง ประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ ความศรัทธา หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา รวบรวมเอกสารจากแหล่งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ

3. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์ เรื่อง แสงสะท้อนในวัตถุแห่งความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ผู้สร้างสรรค์ได้นำองค์ประกอบของรูปทรง พื้นผิว สี และองค์ประกอบอื่น ๆ อีกทั้งนำมาถ่ายทอดเนื้อหาโดยใช้แสง สี เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แสดงถึงความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ผ่านตัววัตถุภายในผลงาน จากนั้นผู้สร้างสรรค์ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิด ขั้นตอนการดำเนินงานการสร้างสรรค์ และการศึกษาจากผลงานศิลปกรรมของศิลปิน อาทิ อาจารย์ชัยยศ จินดากุล (2562, น. 2) ชื่อผลงาน “Faith” ที่มีแนวความคิดของสัน ๆ 7 พยางค์ คือ “รูปเขียนที่ให้คนรู้สึก” วิธีการคือ ด้วยทักษะและความรู้ที่ดีที่สุด ด้วยเครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุที่ดีที่สุด ด้วยความเข้าใจที่ดีที่สุด และผลงานของ รวีพล ประดิษฐ์ (2559, น. 29) ชื่อผลงาน “ประกายสีในลวดลาย” ที่นำเสนอรูปลักษณะและจินตนาการ ตลอดจนถึงสีที่สวยงามผ่านผลงานจิตรกรรมในรูปแบบ 2 มิติ ซึ่งทั้ง 2 ผลงานนี้นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์เอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

3.1 การปรับแต่งสีภาพถ่ายต้นฉบับ การปรับแต่งสีภาพถ่ายต้นฉบับ โดยใช้โปรแกรม Adobe Photoshop ผู้สร้างสรรค์สามารถกำหนดและเพิ่มแสงเงาในส่วนของตัวสถาปัตยกรรมที่มีแสงมาตกกระทบ เน้นแสงสว่างในส่วนของลายปูนปั้นที่มีลวดลายและรูปทรงอ้างอิงจากลายไทย และลายประดับกระจกที่มีความมันวาว

สะท้อนแสงที่ส่องมาทำให้เกิดประกาย และค่าน้ำหนักผ่านการตกกระทบของตัวสถาปัตยกรรม แสงที่ตกกระทบวัตถุเหล่านี้ได้สร้างความแสงระยิบระยับช่วยให้สถาปัตยกรรมมีความงาม แสดงออกถึงเนื้อหาจากตัวของวัตถุ สีสนั้แก่สถาปัตยกรรม และการสร้างบรรยากาศโดยการวิเคราะห์โทนสีของบรรยากาศรอบ ๆ สถาปัตยกรรม เน้นความสว่างตัดกับความมืดทำให้ภาพมีความเด่นชัดขึ้น

ภาพที่ 1 การปรับแต่งสีภาพถ่ายต้นฉบับ
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

3.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ แผ่นไม้อัดขนาด 170 x 120 เซนติเมตร กระดาษ A4 สำหรับการนำมาปั่น กรรไกรเพื่อใช้ในการตัดกระดาษ น้ำเพื่อใช้ในการแช่กระดาษ เครื่องปั่นไว้สำหรับปั่นให้เนื้อกระดาษมีความละเอียด กาวน้ำใช้สำหรับผสมเนื้อกระดาษให้มีความเหนียว กะละมัง ใช้สำหรับเป็นที่แช่กระดาษ ผสมกาว และผสมสี สีอะคริลิกใช้สำหรับผสมเนื้อกระดาษที่ผ่านการผสมกาว

3.3 ร่างภาพด้วยอะคริลิกสีดำนบนไม้อัด กำหนดขอบเขตค่าน้ำหนักของแสงที่ตกกระทบ

ภาพที่ 2 การร่างภาพ

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

3.4 การผสมเนื้อกระดาษ นำกระดาษที่ตัดแล้วมาใส่กะละมัง แล้วเติมน้ำให้ท่วมเนื้อกระดาษ จากนั้นพักไว้ประมาณ 45-60 นาที นำกระดาษที่แช่น้ำไปล้างให้สะอาด แล้วนำมาปั่นให้เนื้อกระดาษมีความละเอียด เนื้อกระดาษที่ปั่นละเอียดแล้วมาผสมกาวและเติมน้ำให้มีความเหนียวตามที่ต้องการ เติมน้ำลงบนเนื้อกระดาษในปริมาณที่พอดีให้มีค่าความเข้มข้นตามที่ต้องการ

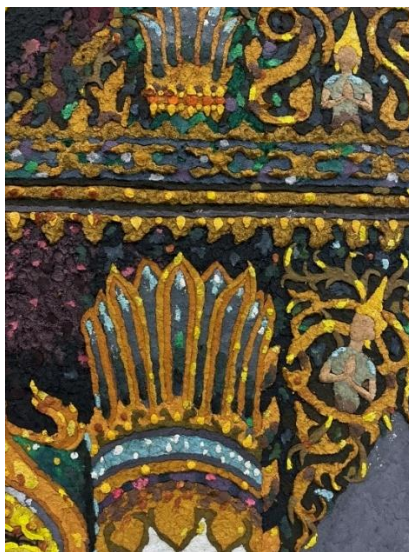
ภาพที่ 3 การเตรียมเนื้อกระดาษ

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

3.5 การสร้างสรรค์ผลงาน นำเนื้อกระดาษที่ผสมสีแล้ว ตีลงบนช่องไฟในไม้อัดให้เต็มจนไม่เห็นพื้นผิวของไม้ แทรกเนื้อกระดาษที่ผสมแต่ละสีลงบนชั้นกระดาษก่อนหน้า เพื่อให้เกิดการไล่สี และแสดงถึงสัปรยาภาศ เมื่อติดเนื้อกระดาษตามแบบร่างและแทรกสัปรยาภาศครบแล้ว จากนั้นเริ่มเก็บรายละเอียดในภาพ โดยการเพิ่มน้ำหนักของแสงที่มีความสว่างที่สุด จะทำให้ผลงานเกิดมิติเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 การติดเนื้อกระดาศสี
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 5 รายละเอียดผลงาน
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 6 รายละเอียดผลงาน

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานได้ดำเนินการครบทุกขั้นตอนแล้วผลปรากฏว่า การสร้างสรรค์ออกมาเป็นที่น่าพึงพอใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อผลงานแห้งสนิท จะมีความแข็งแรงและคงทน อีกทั้งวัสดุที่นำมาสร้างสรรค์สามารถหาได้ง่าย จึงทำให้ การสร้างสรรค์เป็นไปอย่างเกินความคาดหมาย แต่ยังพบปัญหาในการดำเนินงาน เช่น กระดาษ A4 ที่นำมาเป็นวัสดุหลักในการทำชิ้นงาน เป็นกระดาษที่ผ่านการใช้งานแล้ว จึงมีคราบของหมึกและสีในเนื้อของกระดาษ เมื่อนำมาแช่น้ำจะทำให้เนื้อกระดาษเป็นสีเทา และหากผสมสีลงบนกระดาษค่าของสีจะมีความเข้มลดลง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องของการกำหนดแสงเงา ซึ่งจะต้องมีการวางแผนให้มีความเด่นชัด และกำหนดเงาในจุดที่แสง ไม่ตกกระทบ จะทำให้ผลงานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานได้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ด้าน และทำการทดลองรูปแบบรูปทรง รวมถึงใช้เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานให้มีวิธีการที่แปลกใหม่ สร้างลวดลายด้วยกระดาษแข็งและนำมาทับซ้อนกันเพื่อเห็นระยะลึกตื้น และการใช้ เยื่อกระดาษสร้างรูปทรงและสีแทนเขียนหรือการระบาย โดยการนำข้อเสนอแนะ จากคณะกรรมการประเมินผลงาน นำมาปรับใช้ภายในชิ้นงานการสร้างสรรค์เป็นระยะ ๆ เพื่อทำให้เกิดความสอดคล้อง และการบูรณาการในเรื่องของแสงให้สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้ ในการสร้างผลงาน โดยมีการพัฒนาผลงานจำนวนทั้งหมด 4 ชิ้น โดยมีการสร้างสรรค์ ผลงานเป็น 4 ระยะดังนี้

1. ผลงานการสร้างสรรค์ ระยะที่ 1 ปัญหาและการแก้ไขปัญหา
2. ผลงานการสร้างสรรค์ ระยะที่ 2 ปัญหาและการแก้ไขปัญหา
3. ผลงานการสร้างสรรค์ ระยะที่ 3 ปัญหาและการแก้ไขปัญหา
4. ผลงานการสร้างสรรค์ ระยะที่ 4 ปัญหาและการแก้ไขปัญหา

การวิเคราะห์ผลงานชิ้นที่ 1

ภาพที่ 7 ผลงาน แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ขนาด 150 x 120 เซนติเมตร

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

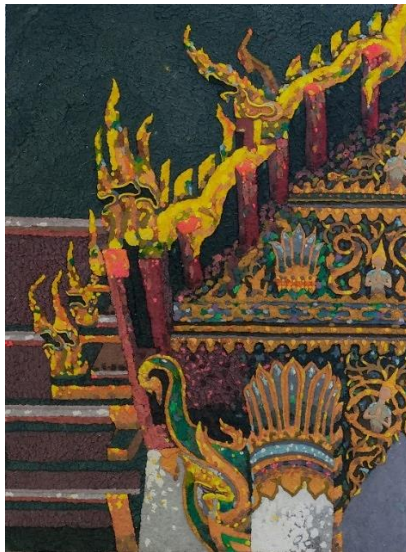
ด้านเนื้อหา ผู้สร้างสรรค์นำเสนอในส่วนของทางเข้าพระอุโบสถ โดยภายในเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูป จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลผู้สร้างสรรค์เกิดความประทับใจในการกระทบของแสงบริเวณฐานเสา และกระจกภายในวัด เปรียบเสมือนแสงแห่งความศรัทธา ที่นำพาสู่ความสว่าง ก่อนที่จะเข้าสู่ด้านในของพระอุโบสถ

ด้านรูปทรง นำเสนอรูปทรงของฐานเสาบริเวณทางเข้าพระอุโบสถ ซึ่งมีรายละเอียดของสถาปัตยกรรมประกอบไปด้วยลายไทยและมีสีทอง โดยมีความเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในการสร้างขึ้นเพื่อความสวยงาม และสะท้อนถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

ด้านเทคนิค กระบวนการทางเทคนิคที่ได้นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น มีการใช้สื่อนะคริลิกในการสร้างเป็นชั้นแรกก่อน เพื่อให้เกิดมิติระนาบ ต่อมามีการใช้เทคนิคการติดกระจกเพื่อให้เกิดแสงที่ตกกระทบจริงภายในชิ้นงาน และชั้นสุดท้ายได้มีการนำกระดาษมาตัดซ้อนทับในหลาย ๆ ชั้น ผ่านการกรีดกระดาษเป็นลายไทย เมื่อได้ครบ

จำนวนชั้นที่ต้องการแล้ว นำมาติดกาวยประกอบเป็นชิ้นงาน และนำไปติดลงบนเฟรมผ้าใบ ให้มีความเหมือนภาพต้นฉบับมากที่สุด

การวิเคราะห์ผลงานชิ้นที่ 2

ภาพที่ 8 ผลงาน แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ขนาด 170 x 120 เซนติเมตร

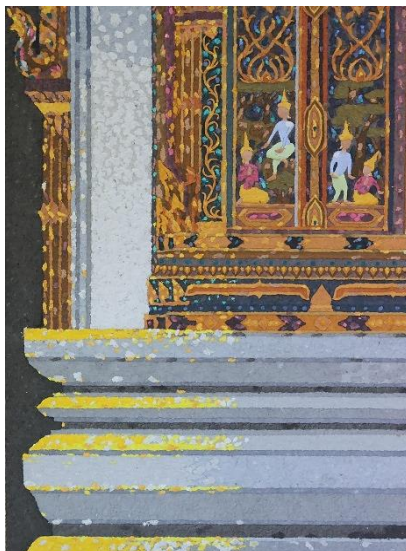
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ด้านเนื้อหา ผู้สร้างสรรค์เกิดความประทับใจในระหว่างที่มองบริเวณหน้าจั่วของพระอุโบสถ ขณะที่แสงตกกระทบพื้นผิวของวัตถุ ส่งผลให้เกิดประกายของแสงจากสถาปัตยกรรมและประติมากรรม ในการจัดวางองค์ประกอบให้เนื้อหาสามารถสื่อความหมายออกมาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ด้านรูปทรง มีการใช้มุมด้านบนของหน้าจั่วภายในพระอุโบสถ โดยเน้นผ่านสถาปัตยกรรมช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ งวงไวยาน นาคสะดุ้ง ในการแสดงถึงแสงที่ตกกระทบบนพื้นผิวของวัตถุ

ด้านเทคนิค มีการนำกระดาษที่ผ่านการใช้งานแล้วมาแช่น้ำสะอาด และป็นให้ละเอียด จากนั้นนำกาวยและสีมาผสมกับกระดาษ เมื่อได้ตามที่ต้องการแล้วนำไปติดลงบนแผ่นไม้อัด จะได้ผลงานที่มีพื้นผิวเป็นเอกลักษณ์และมีความสวยงาม

การวิเคราะห์ผลงานชิ้นที่ 3

ภาพที่ 9 ผลงาน แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ขนาด 170 x 120 เซนติเมตร

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

ด้านเนื้อหา มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาเกี่ยวกับลวดลายบริเวณหน้าต่างของพระอุโบสถ ในการใช้เป็นตำแหน่งของแสงที่ส่องผ่านฐานเสาบริเวณด้านข้าง ทำให้เกิดเป็นระยะของชั้นเสาและผนังวัด ซึ่งมีการปรากฏเป็นภาพแกะสลักเรื่องราวครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จออกผนวช

ด้านรูปทรง ได้นำภาพถ่ายต้นฉบับจริง มาปรับค่าของสีเพื่อให้เห็นเป็นน้ำหนักต่าง ๆ ภายในชิ้นงาน โดยเลือกมุมด้านข้างของพระอุโบสถซึ่งมีรูปทรงสี่เหลี่ยมที่ชัดเจน และใช้ลวดลายบนหน้าต่างถ่ายทอดลงผลงาน ซึ่งประกอบด้วยลายไทย สถาปัตยกรรม และประติมากรรม ทำให้เห็นถึงรูปทรงเมื่อใช้ค่าของสีและแสงเงา ตกกระทบบนวัตถุบริเวณหน้าต่างของพระอุโบสถ

ด้านเทคนิค มีการพัฒนาการใช้กระดาษที่ผ่านการตัดแล้วนำไปแช่ในน้ำที่สะอาดไว้ประมาณ 1-2 วัน เพื่อที่จะนำมาปั่น จะได้เนื้อกระดาษที่มีความละเอียดมากยิ่งขึ้น ในส่วนของการใช้สีนั้น ผู้สร้างสรรค์มีการใช้สีปริมาณที่น้อยในเนื้อกระดาษ ทำให้ชิ้นงานเมื่อแห้งสนิท สีจะมีการเปลี่ยนจากสีเข้มเป็นสีอ่อน

การวิเคราะห์ผลงานชิ้นที่ 4

ภาพที่ 10 ผลงาน แสงสะท้อนของวัดอุทเท่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ขนาด 150 x 120 เซนติเมตร

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์

มีการพัฒนาองค์ประกอบภายในภาพให้มากยิ่งขึ้น และใช้ปริมาณที่มากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้ความอ่อนของสีลดลง อีกทั้งได้นำปัญหาของผลงานชิ้นที่ผ่านมา ปรับปรุงแก้ไข แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ ได้นำแนวคิดและมุมมองที่คล้ายคลึงกับผลงานชิ้นที่ 2 มาเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ จึงมีความเหมือนในเรื่องขององค์ประกอบเช่น หลังคา ช่องฟ้า ใบระกา หางหงส์ ฯลฯ

ด้านเนื้อหา ได้มีการนำเสนอผ่านมุมมองของการมองขึ้นไปบริเวณหลังคาของวัด เมื่อแสง ตกกระทบที่ตัวของวัตถุ ส่งผลให้มีการสะท้อน จนทำให้เกิดประกายของแสงและสี ที่มีความสดใส และความสวยงาม

ด้านรูปทรง มีการใช้รูปทรงเรขาคณิตเข้ามาใช้ในผลงาน อีกทั้งมีการใช้เส้น นำสายตาเพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้ชมผลงาน ได้เกิดจินตนาการราวกับได้มองขึ้นไป บริเวณด้านบนหลังคาของวัด

ด้านเทคนิค ได้นำกระดาษบางส่วนที่ยังไม่ได้ผ่านการใช้งาน นำมาแปรรูปเป็น เยื่อกระดาษในการผสมสี จะได้สีที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการผสมสีแต่ละรอบ ผู้สร้างสรรค์จะทำในปริมาณที่มาก เพื่อลดระยะเวลาในการผสมสีใหม่แต่ละรอบ เมื่อเยื่อกระดาษที่ผสมสีเหลืออยู่นั้น ยังสามารถนำไปผสมกับสีอื่น ๆ เพื่อให้เกิดค่าน้ำหนัก ของสีที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา มีการศึกษาค้นคว้าและจากประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์เก็บข้อมูล เนื้อหารูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผลงาน และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ ในเรื่องของการสะท้อนของแสง การตกกระทบบนพื้นผิวของวัตถุ โดยมีการทดลองการใช้วัสดุที่หลากหลาย ตลอดจนถึงขั้นตอนการวางแผนในการแก้ไขปัญหา ในผลงานแต่ละชิ้น และได้ปรับปรุงแก้ไขผลงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงาน ที่มีความแปลกใหม่ โดยมีส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน ในการวัดผลของพัฒนาการ คือ

1. สี หมายถึง การนำสีแต่ละสีที่มีความหลากหลายมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้เกิดค่าน้ำหนัก และมิติที่เป็นเอกลักษณ์ในผลงาน

ผลงานชิ้นที่ 1 ได้มีการใช้สีตามภาพต้นแบบให้มีความเหมือนจริงมากที่สุด โดยการนำสีทองซึ่งเป็นสีที่มีความโดดเด่นภายในภาพให้เป็นสีหลัก และได้นำสีดำมาเป็นพื้นหลัง เพื่อแบ่งระยะในเนื้อหาของภาพ การผสมสีเทาระบายลงบนเฟรมผ้าใบเพื่อให้เกิดภาพของฐานเสาแท่นการใช้วัสดุที่มีสีติดลงบนเฟรมผ้าใบ

ผลงานชิ้นที่ 2 มีการใช้สีโทนเข้มเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้สีดำเป็นองค์ประกอบหลัก และผสมเข้ากับทุกเนื้อสีเพื่อให้เกิดค่าสีกลาง เมื่อนำสีอื่นมาติดลงบนชิ้นงานจะทำให้งาน มีความเด่นชัดเพิ่มมากยิ่งขึ้น และใช้สีเหลืองแทนค่าของแสงที่ตกกระทบบริเวณพื้นผิวของวัตถุ จนทำให้เกิดประกายของสีแทนความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

ผลงานชิ้นที่ 3 ได้มีการใช้สีสันที่หลากหลาย เพื่อให้ผลงานมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ แต่ยังคงยึดตามโครงสร้างของภาพต้นฉบับ ซึ่งมีการใช้สีเทาที่มากขึ้น เพราะต้องการให้ฐานเสาเป็นจุดเด่น รองลงมาเป็นการเน้นสีโทน ส้ม และเหลือง แทนแสง ที่กระทบบริเวณหน้าต่างภายในวัด

ผลงานชิ้นที่ 4 มีการใช้สีโทนม่วง แดง ชมพู แทนไม้คานบริเวณหลังคา โดยมีการเน้นสีหลัก ๆ เพื่อให้ผลงานชิ้นนี้มีความโดดเด่นคือการใช้สีส้มและเหลืองเข้าไว้ด้วยกัน และการแทนค่าสีบรรยากาศที่สดใสแสดงให้เห็นถึงประกายของแสงที่สะท้อนวัตถุ

2. รูปร่าง-รูปทรง หมายถึง โครงสร้างทั้งหมดที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอ ภายในผลงาน

ผลงานชิ้นที่ 1 มีการใช้รูปทรงของเสาภายในพระอุโบสถ อีกทั้งรายละเอียด ประกอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต และลวดลายไทยนำมาจากภาพถ่ายต้นฉบับ

ผลงานชิ้นที่ 2 ใช้รูปทรงของหน้าจั่วและหลังคาบริเวณพระอุโบสถ โดยเน้นองค์ประกอบรูปทรงของข้อฟ้า ใบระกา หางหงส์ในการให้เกิดภาพเนื้อหา มีการใช้รูปทรงเรขาคณิตประกอบในการสร้างสรรค์ซึ่งจะเห็นได้จากหลังคาของวัด

ผลงานชิ้นที่ 3 ใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ สังเกตได้จากฐานของเสาศระอุโบสถ อีกทั้งใช้เป็นโครงสร้างหลักในการแสดงถึงภาพหน้าต่าง จนทำให้เกิดมิติของผลงานออกมาเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมโดยส่วนใหญ่

ผลงานชิ้นที่ 4 ใช้รูปร่างและรูปทรงคล้ายกับผลงานชิ้นที่ 2 แต่มีการเพิ่มเส้นนำสายตาเข้ามาประกอบภายในผลงาน และการใช้โครงสร้างของรูปทรงสี่เหลี่ยมเป็นหลัก ทำให้แสดงถึงโครงสร้างสถาปัตยกรรมที่มีความแข็งแรงของหลังคาวัด

3. เทคนิค หมายถึง กระบวนการและวิธีการเฉพาะในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานชิ้นที่ 1 กระบวนการทางเทคนิคที่นำมาใช้ในผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นแรก เป็นการนำเทคนิคการตัดกระดาษติดซ้อนทับในหลาย ๆ ชั้น แล้วติดลงบนเฟรมผ้าใบขนาด 150x120 เซนติเมตร โดยการร่างภาพให้ตรงตามภาพถ่ายต้นฉบับมากที่สุด และการนำวัสดุกระดาษที่ให้คุณสมบัติการสะท้อนมาติดลงบนชิ้นงาน เพื่อให้เกิดการสะท้อนมีความเหมือนจริงมากที่สุด

ผลงานชิ้นที่ 2 กระบวนการทางเทคนิคที่นำมาใช้ในผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 คือการนำกระดาษที่ผ่านการใช้งานแล้ว นำมาแช่ในน้ำสะอาดแล้วมาปั่นผสมกับกาว แล้วนำไปผสมสีติดบนแผ่นไม้อัด เมื่อชิ้นงานแห้งสนิทจะให้พื้นผิวสัมผัสที่เป็นเอกลักษณ์และโดดเด่น ซึ่งชิ้นงานมีการอ้างอิงจากภาพต้นฉบับ ผ่านการร่างภาพบนแผ่นไม้อัดขนาด 170x120 เซนติเมตร ทำให้เกิดเป็นกระบวนการเทคนิคสร้างเนื้อสีแบบใหม่ แทนการตัดกระดาษติดลงบนเฟรมผ้าใบ

ผลงานชิ้นที่ 3 กระบวนการทางเทคนิคที่นำมาใช้ในผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 คือการปรับค่าสีของภาพถ่ายต้นฉบับเพื่อให้ค่าของแสงมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเมื่อร่างภาพบนแผ่นไม้อัดขนาด 170x120 เซนติเมตร จากนั้นนำเยื่อกระดาษที่ผสมสีและกาวไว้ มาติดตามโครงเส้นที่ร่างไว้ โดยเน้นบริเวณที่แสงตกกระทบ และในการผสมสีแต่ละครั้งจะผสมในปริมาณที่มาก ๆ จะทำให้เวลาที่ใช้ในการทำชิ้นงานลดน้อยลง

ผลงานชิ้นที่ 4 กระบวนการทางเทคนิคที่นำมาใช้ในผลงานการสร้างสรรค์ชิ้นที่ 4 คือการนำกระดาษที่ผ่านการใช้งานแล้ว นำมาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ และนำไปแช่น้ำทิ้งไว้ 1-2 วัน เมื่อนำมาปั่นจะทำให้มีความละเอียดมากขึ้น โดยการผสมสีและกาวนั้นให้ผสมทุกอย่างตอนที่กระดาษยังเปียกอยู่ จะทำให้เนื้อสีมีความสดและง่ายต่อการนำไปติดลงบนแผ่นไม้อัดขนาด 170x120 เซนติเมตร

สรุป

แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการที่ผู้สร้างสรรค์ได้สัมผัสบรรยากาศความศรัทธา ความวิจิตรงดงามของสถาปัตยกรรมภายในวัดศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ผู้สร้างสรรค์จึงนำเรื่องของแสงที่ตกกระทบพื้นผิวของวัตถุ ภายในบริเวณวัด เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ฯลฯ

นำมาถ่ายทอดความงดงามความศรัทธาให้เป็นรูปธรรม และเทคนิคที่แปลกใหม่ ยกตัวอย่างผลงานชิ้นที่ 1 มีการใช้เทคนิคสื่อผสมในการตัดกระดาษซ้อนทับแต่ละชั้น อีกทั้งมีการติดกระจกเพื่อนำเสนอมุมมองของแสงที่ตกกระทบบริเวณหน้าต่างภายในพระอุโบสถ รวมถึงผลงานต่อ ๆ มาได้มีการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ผ่านคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จึงได้เกิดเป็นผลงานที่ใช้เทคนิคการติดเยื่อกระดาษบนแผ่นไม้อัดขึ้นมา ภายในชิ้นงานมีการนำเสนอมุมมองการถ่ายทอดที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้ได้รูปทรงที่ถ่ายทอดเรื่องราวและเนื้อหาที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีการใช้สีทองเน้นให้เกิดประกายในส่วนที่แสงตกกระทบวัตถุและสะท้อนออกมาเป็นประกาย เพื่อให้ได้ผลงานมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสร้างสรรค์ผลงานให้ตรงตามความมุ่งหมาย จนออกมาเป็นผลงานที่พึงพอใจ ถ่ายทอดความรู้สึกออกมาในเรื่องของคติความเชื่อ ความศรัทธา และความงามต่อวัตถุที่เกิดจากโทนสี แสงเงา รวมถึงองค์ประกอบภายในสถาปัตยกรรมทางศาสนาพุทธ เกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาผ่านผลงานทางด้านศิลปะ

อภิปรายผล

การสร้างสรรค์ผลงาน เรื่อง แสงสะท้อนของวัตถุแห่งความศรัทธาในพระพุทธศาสนา นำเสนอถึงการออกแบบประติมากรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่มีการนำหลักการและทฤษฎีของแสง เงา และจิตวิทยาของสี มาใช้เพื่อสร้างความงามและเสริมสร้างศรัทธาแก่ผู้พบเห็น แสงที่ตกกระทบกับวัตถุศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปหรือวัตถุในศาสนสถาน จะสร้างประกายและเงาที่เปลี่ยนแปลงตามมุมมองและช่วงเวลา ทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจ และเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับวัตถุนั้น ๆ สีเส้นที่ใช้ในพระพุทธรูปหรือวัตถุในศาสนสถานจะมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น สีทองที่หมายถึงความศักดิ์สิทธิ์และความสง่างาม สีขาวมีความหมายถึงความบริสุทธิ์ ความดี สงบเงียบ สีแดงที่สื่อถึงความความกล้าหาญให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา และการใช้สีโทนร้อนและโทนเย็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริ คิตติ (2559 น. 2274) พื้นผิวของวัตถุมิบบาทสำคัญในการตอบสนองของแสงและเงา วัตถุที่มีพื้นผิวเรียบจะสะท้อนแสงมากกว่าวัตถุที่มีพื้นผิวขรุขระ ทำให้เกิดการรับรู้ที่แตกต่างกัน ความกลมกลืนขององค์ประกอบต่าง ๆ และจังหวะลีลาของการจัดวางวัตถุศักดิ์สิทธิ์ในสถานที่ศาสนา จะทำให้เกิดช่องว่างที่แตกต่างกัน องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เกิดเป็นความงามที่แฝงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่สนใจสามารถนำรูปแบบการสร้างสรรค์ กระบวนการผสมสี การเลือกใช้วัสดุให้เหมาะกับเทคนิคที่ต้องการ รวมถึงเทคนิคการจัดวางองค์ประกอบและการใช้โทนสีให้มีความใกล้เคียงกับภาพถ่ายต้นฉบับ แต่สามารถสื่อถึงอารมณ์ และผลงานเมื่อสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบที่แปลกใหม่ ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานศิลปะต่อไป
2. ผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคการติดเยื่อกระดาษในรูปแบบดังกล่าวนี้ สามารถศึกษากระบวนการคัดเลือกกระดาษ สี และวิธีการแปรสภาพให้ออกมาเป็นเนื้อสีที่พร้อมติดลงบนแผ่นไม้กระดานได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติม หรือการนำเทคนิคไปสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของตนเอง โดยการเริ่มต้นจากสิ่งที่ชอบ งานอดิเรก หรือสิ่งที่ตนเองสนใจเพื่อที่จะนำไปสู่การเป็นแรงบันดาลใจในการคิดค้นเทคนิค วิธีการในรูปแบบของตนเอง

รายการอ้างอิง

- ชัยยศ จินดากุล. (2562). FAITH a solo exhibition by Chaiyot Jindagun. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565. เข้าถึงจาก <http://www.rama9art.org/artisan/2019/april/faith/index.html>
- พงศ์ศิริ คิตติ. (2559). “สีแห่งความศรัทธาและสงบสุข”. Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9, 2: 2271-2288.
- พรทวี พึ่งรัมย์ และมิตซูโอะ อิคะตะ. (2551). สีและการเห็นสี. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- ภูษา เรืองชีวิน. (2561). “ลักษณะลาว: เอกลักษณ์ร่วมที่ปรากฏในงานศิลปกรรมไทย-ลาว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11, 2: 2497-2512.
- รวีพล ประดิษฐ์. (2559). ประกายสีในลวดลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.